

MỘT SỐ CHỦ ĐỀ TRONG TRUYỆN NGẮN HOÀNG KHÁNH DUY

Ninh Văn Dậu

Trường THPT Đinh Tiên Hoàng, Krông Pa, Gia Lai

THÔNG TIN BÀI BÁO

Ngày nhận bài: 7/11/2023  
Ngày nhận đăng: 20/12/2023  
Email: ninhvandau@gmail.com  
**Từ khoá:** Hoàng Khánh Duy, truyện ngắn, tình yêu quê hương, tình yêu tuổi trẻ, thân phận con người.

TÓM TẮT

Điểm qua các thiên truyện ngắn của Hoàng Khánh Duy, chúng ta có thể nhận thấy nhà văn đã luôn trăn trở với bao thân phận con người, sự biến đổi của bề dâu và hơn hết vượt lên trên tất cả là một tình yêu chân thành da diết với miền quê hương sông nước của anh. Từ thực tiễn sáng tác của Hoàng Khánh Duy, chúng tôi nhận thấy, hệ thống truyện ngắn của anh đã nổi lên 03 chủ đề chính, bao gồm: Tình yêu quê hương, tình yêu tuổi trẻ và thân phận con người.

1. Đặt vấn đề

Từ những năm đầu thế kỷ XXI cho đến nay, bên cạnh một số cây bút tiêu biểu gây được nhiều tiếng vang trên văn đàn như: Đinh Phương, Phạm Thu Hà, Hiền Trang, Phạm Thuý Quỳnh, Lê Quang Trọng, Vĩnh Thông, Phát Dương, Hoàng Thị Trúc Ly... thì gần đây, Hoàng Khánh Duy được xem là một cây bút trẻ đầy tài năng và nhiệt huyết góp phần tạo nên sự màu mỡ hơn cho mảnh đất văn học Nam bộ đương đại. Hoàng Khánh Duy có mặt chưa lâu trên văn đàn nhưng đã tạo nên những dấu ấn và sức hút riêng. Các tập truyện ngắn, truyện dài và tản văn, đặc biệt là truyện ngắn của anh đủ sức lôi cuốn và nhận được sự quan tâm của độc giả bởi phong cách hồn nhiên, nhân văn và giàu cá tính riêng của mình. Trong bức tranh văn học đa màu sắc và hấp dẫn của văn xuôi đương đại Nam bộ, Hoàng Khánh Duy - nhà văn trẻ thế hệ 9X xuất hiện như một hiện tượng. Những truyện ngắn chân chất, mộc mạc và nhân văn như *Lạc nhau giữa dòng*, *Mùa nhàn*, *Đất nở hoa*,... của Hoàng Khánh Duy đã giúp anh định vị được mình trên bản đồ văn chương đương đại Nam bộ. Thông qua một số tập truyện ngắn đã trình làng, tác giả đã thể hiện được những đặc điểm riêng có trong quá trình sáng tạo nghệ thuật với những bước đi đầu đời nhưng rất vững chắc và có khả năng vươn xa trên cánh đồng chữ nghĩa đầy chông gai. Với mong muốn giới thiệu, cổ vũ, khích lệ và đi sâu tìm hiểu về mảng sáng tác đặc sắc nhất của nhà văn trẻ nhiều tâm huyết và giàu sức sáng tạo này, chúng tôi đã khảo sát kỹ lưỡng hệ thống chủ đề trong truyện ngắn của anh nổi lên, gồm:

*Tình yêu quê hương, tình yêu tuổi trẻ và thân phận con người*. Với việc khảo sát này, chúng tôi hy vọng sẽ góp thêm một tiếng nói, cách nhìn nhận thấu đáo, toàn diện và đánh giá đúng mực những sáng tạo rất đổi “thân thương, nhẹ nhàng và bay bổng” của cây bút truyện ngắn thuộc thế hệ 9X - Hoàng Khánh Duy.

2. Một số chủ đề trong truyện ngắn Hoàng Khánh Duy

Như chúng ta đã biết, chủ đề là vấn đề chủ yếu, trung tâm, là phương diện chính yếu của đề tài. Nói cách khác, chủ đề là những vấn đề mà nhà văn cho là quan trọng nhất và được nhà văn tập trung soi rọi, làm nổi bật lên trong tác phẩm. Trong *150 thuật ngữ văn học*, có nói: “Chủ đề bao giờ cũng được hình thành và được thể hiện trên cơ sở đề tài. Tác phẩm văn học có thể gồm một hoặc nhiều chủ đề” (Lại Nguyên Ân, 2016).

Trong quá trình khảo sát kỹ lưỡng, toàn diện các thiên truyện ngắn của Hoàng Khánh Duy, chúng ta có thể nhận thấy nhà văn đã luôn trăn trở với bao thân phận con người, sự biến đổi của bề dâu và hơn hết vượt lên trên tất cả là một tình yêu chân thành da diết với miền quê hương sông nước của anh. Từ thực tiễn cầm bút, chăm chỉ sáng tạo nghệ thuật của Hoàng Khánh Duy, chúng tôi nhận thấy, hệ thống truyện ngắn của anh đã nổi lên 03 chủ đề chính, bao gồm: *Tình yêu quê hương, tình yêu tuổi trẻ và thân phận con người*.

2.1. Tình yêu quê hương

Thiên nhiên và môi trường sinh sống của

mảnh đất quê hương - nơi chôn nhau cắt rốn là một trong những hình ảnh được văn chương tập trung gọi tả. Nó chính là hoàn cảnh sống làm nảy sinh tính cách và cảnh ngộ của từng con người. Bên cạnh hình ảnh con người hiền hoà dễ mến, luôn gần gũi với thiên nhiên, với khúc sông, con rạch, rừng tràm, rừng đước... thì qua những trang viết ấy ta bắt gặp hình ảnh thiên nhiên dữ dội khắc nghiệt: Đó là những dòng sông mùa lũ, những cánh đồng khô cháy, thời tiết khô hanh, hạn hán, những “con bão khô”,.... Sống và gắn bó với thiên nhiên con người miệt xứ Nam bộ từng ngày phải đối mặt với những khó khăn vất vả - nhưng chính điều này không làm họ bỏ cuộc, ghét bỏ thiên nhiên mà lại rèn luyện thêm tính cách cứng cỏi, mạnh mẽ của con người vùng sông nước Nam bộ. Và có lẽ, chính từ những xúc cảm về môi trường sinh tồn của cá nhân và những người xung quanh, trong những thiên truyện ngắn của Hoàng Khánh Duy, chúng ta vẫn thấy lắng đọng một tình yêu quê hương nồng nàn, da diết.

Với những nhà văn trẻ như anh, tình yêu quê hương dường như tồn tại với tư cách là một luận lý tiên thiên, nó được hun đúc từ những bài học ở nhà trường, từ tình yêu gia đình, tình yêu đồng loại, từ những xúc cảm trân quý trước hiện thực quê hương đổi thay và những giá trị văn hoá được bảo tồn qua bao thế hệ ở mảnh đất thân thương - miền Tây.

Thực tại cuộc sống vốn có nhiều phức tạp nhưng nhà văn trẻ Hoàng Khánh Duy vẫn mạnh dạn vững chãi trên hành trình tìm tòi khám phá những nét đẹp của con người, văn hoá Nam bộ. Có cùng *mẫu số* chung với nhiều nhà văn tiền bối và đàn anh khác, với Hoàng Khánh Duy, nội lực văn chương sung mãn nhất là hành trình đi tìm tình yêu sâu bên và sự am hiểu thiên nhiên, con người miền đất mới. Sáng tác của anh đã cho người đọc cái nhìn đa diện về tính cách Nam bộ. Đó cũng là điều mà nhiều nhà nghiên cứu, phê bình quan tâm.

Trong tập truyện *Đời sông như đời người trên sông*, nhà văn như trải lòng mình và giải bày những tâm tư của một con người nặng nợ với quê hương. Với anh, “cánh đồng, bờ đê, những dòng sông uốn khúc chảy dài và từng mùa nước nổi” đều có thể “thêu dệt nên trong tôi kí ức vui buồn về những ngày lênh đênh phiêu bạt” (Hoàng Khánh Duy, 2020). Bằng

cảm nghiệm, nhân vật Tôi trong *Cánh đồng mùa nước nổi*, *Mưa chiều châu thổ*, *Những mùa trăng bên sông*, *Một lần trở lại...* luôn có những cuộc hồi tưởng về những miền ký ức in đậm dấu ấn của quê hương, nơi chôn nhau cắt rốn, nơi mà nhân vật đã có nhiều kỉ niệm buồn vui lẫn lộn. Đó cũng là những nỗi niềm trăn trở trong tâm tưởng nhà văn. Trong thiên truyện *Cánh đồng mùa nước nổi*, anh đã suy tư: “Tôi trở lại cánh đồng đúng ngay mùa nước nổi. ... Ngày xưa tôi đã từng hứa hẹn với đất trời: nhất định sau này mình sẽ trở lại cánh đồng, trở về với những dấu yêu ngày xưa...” (Hoàng Khánh Duy, 2020). Là thế, tình yêu quê hương trong truyện của Hoàng Khánh Duy được thể hiện một cách nhẹ nhàng, lắng đọng. Bằng những hồi tưởng, qua thủ pháp liệt kê, gọi tên biết bao sự kiện, hiện vật, sự vật mà tác giả đã nhớ như in trong tâm trí của mình, cũng đủ để người đọc rung cảm cùng anh trong những trang sách viết về quê hương.

Tình yêu quê hương còn được tác giả thể hiện qua cuộc sống chân chất của người dân quê miền Tây. Họ cần mẫn, chăm chỉ và luôn hướng thiện. Họ bám đất, bám làng, chung thủy với nơi chôn nhau cắt rốn và diu dắt nhau cùng đi dưới *Cánh đồng xanh mặt trời*, vượt qua *Cuối mùa gió bắc...* những cánh đồng ở vùng Tháp Mười, miệt Cà Mau là những nơi chịu ảnh hưởng nhiều của mùa nước lũ tràn về ở miền Tây nói riêng. Nơi phải sống chung với lũ, với bao khốn khó của con người nơi đây. Một trong những nỗi bức xúc nhất từ bao đời của khu vực đồng bằng sông Cửu Long mà chúng ta đều biết ấy chính là vấn đề dòng sông và những chiếc cầu. Những tưởng đó chỉ là vấn đề kinh tế, xã hội ở tầm vĩ mô, thế nhưng nó cũng hàm chứa ý nghĩa nhân văn rất sâu sắc nếu như được nhìn nhận qua lăng kính của văn học. Quê hương này đã in sâu vào trong lòng Hoàng Khánh Duy như để thương để nhớ. Trong *Đêm Tha La*, nhà văn đã khắc khoải với những hình ảnh hiện hữu về quê hương mà anh đã trải nghiệm và anh cũng bồi hồi xúc động trước những đổi thay của quê hương sau công cuộc tái cấu trúc nông thôn theo chủ trương nông thôn mới của chính phủ. Trong *Một lần trở lại*, một thiên truyện khá thời sự và hấp dẫn, nhà văn đã hồ hởi với những cảm xúc tươi mới bởi một khúc ca hoan hỉ về quê hương đổi mới: “Mấy năm rồi tôi không có

dịp về lại thôn làng, không được nhìn ngắm hết những phen đời nhọc nhằn, gồng mình qua bao mùa mưa... Đường vào làng thênh thang, những ngôi nhà mới xây có cổng rào vững chắc, xa xa mọc lên những quán cóc nhỏ xiu, hàng nước, hàng rau thịt, tạp hoá... và hàng bún riêu thơm lừng...” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

Quê hương và người dân vùng sông nước miền Tây Nam bộ nghèo. Họ nghèo từ áo mặc, cơm ăn, nghèo cả “con chữ”,... Cuộc sống của họ thiếu thốn đủ đường: thiếu ăn, thiếu ở, khi chết thiếu chỗ chôn. Ngày ngày làm bạn với sông nước, kênh rạch, lại ở tận cùng của Tổ quốc thử hỏi không khó khăn, không vất vả sao được? Nhưng sự thiếu thốn đó có mấy ai biết, ai hiểu để kể, để thông cảm, để ngậm ngùi xót thương. Nhà văn Hoàng Khánh Duy sinh ra và lớn lên ở mảnh đất Cà Mau, học tập và sinh sống ở mảnh đất Cần Thơ, một vùng tiêu biểu của miền Tây và cũng chính vì đã thấy, đã trải qua mà Hoàng Khánh Duy đã tái hiện lại hiện thực thiếu thốn của nông thôn Nam bộ qua những trang viết thấm đẫm tình người. Bằng tình yêu quê hương vô bờ bến, anh đã cho người đọc “mục sở thị” những mảnh đời, những con người và hơn hết là không gian sinh tồn của biết bao con người gắn liền với sông nước. Có lẽ nhà văn đã hữu ý khi đặt tên cho một tập truyện rất hay trong gia tài nghệ thuật của mình là *Đời sông như đời người trên sông*.

Thật vậy, chỉ có góc nhìn nhân văn, tâm hồn khoáng đạt của một con người miền Tây dung dị mới có thể giúp nhà văn trải lòng và trao gửi đến bạn đọc của mình những tấm chân tình son sắt, mặn nồng, sâu sắc của một người con đối với quê mẹ - miền Tây thân yêu. Tình yêu ấy đã đủ lớn, đã dày dặn trải nghiệm và có thể vươn xa hơn, gắn bó chặt chẽ hơn với mảnh đất, con sông, giồng khoai, xẻo đất, bóng hoàng hôn trên triền đê, cánh đồng lúa trĩu bông vàng ươm... những hình ảnh thân thương luôn đi về trong tâm thức của Hoàng Khánh Duy khi anh viết về mảnh đất Cần Thơ thân yêu nói riêng và cả miền Tây mong nhớ nói chung. Nếu mảnh đất Cửu Long xưa kia vốn hoang vu, cỏ cây rậm rạp. Nơi ẩn chứa mối nguy hiểm của sói, của hùm. Nơi của thiên nhiên khắc nghiệt thú dữ, cỏ gai sắc nhọn. Thì giờ đây qua trang văn của Hoàng Khánh Duy, những nhọc nhằn, hiểm nguy của ngày xưa đã trở thành bệ đỡ cho những

đổi thay, phát triển của hôm nay. Chính tinh thần yêu quê hương, mong muốn cho mảnh đất chôn nhau luôn thịnh vượng, Hoàng Khánh Duy gọi cho người đọc cảm giác quê hương miền Tây là miền đất hứa để dân tứ xứ về đây lập nghiệp.

## 2.2. Tình yêu tuổi trẻ

Viết về cuộc sống, Hoàng Khánh Duy hướng ngòi bút đến những câu chuyện tình yêu và hạnh phúc. Khi khảo sát tìm hiểu truyện ngắn Hoàng Khánh Duy chúng tôi nhận thấy, chiếm hơn nửa tác phẩm của anh là những truyện viết về tình yêu, nhất là tình yêu của tuổi trẻ. Người ta cứ nghĩ rằng tình yêu là phải đẹp, lãng mạn, ngọt ngào, êm ái, mộng mơ. Nhưng cuộc đời đâu chỉ có một chiều như vậy. Để có được tình yêu, con người phải vượt qua bao khó khăn, thử thách. Mỗi câu chuyện tình yêu trong truyện ngắn của nhà văn đều có những gai góc và chan chứa buồn thương, đau đớn, nước mắt, máu, thậm chí cả cái chết.

Tình yêu tuổi trẻ là tình cảm cao quý và đẹp đẽ nhất có ở trong trái tim con người. Chính tình yêu là nguồn sức mạnh khởi đầu, hình thành và gìn giữ những giá trị đích thực trong cuộc đời con người. Cuộc sống sẽ trở nên nhạt nhẽo và vô nghĩa nếu sống mà không có tình yêu. Là một chàng trai mới lớn, anh sinh năm 1997, Hoàng Khánh Duy có lẽ cũng đã bắt đầu nếm trải những hương vị ngọt ngào của tình yêu và dư vị xót xa mà nó mang lại. Và điều ấy cũng được anh thể hiện một cách khá sâu sắc trong những thiên truyện của mình. Có thể nói, chủ đề tình yêu trong truyện của Hoàng Khánh Duy được khai thác, khám phá, thể hiện ở nhiều góc cạnh khác nhau. Nó đã góp phần tạo nên sức hấp dẫn cũng như chiều sâu triết lý mà một chàng trai trẻ như anh có thể cống hiến được cho nghệ thuật và bạn đọc.

Trong thế giới nghệ thuật truyện ngắn Hoàng Khánh Duy, từ những nhân vật không tên hoặc chỉ được tác giả gọi là Nàng trong *Linh hồn thạch thảo*, đến những Uyên, Trung (*Chừng nào sông cạn đá mòn*), Quyên (*Nằm yên trên cỏ*), Thuỳ, Song (*Lắm lạc*), Tuệ, Trí (*Hoàng hôn màu đỏ*), Nữ, Huy (*Chiều cuối năm*)... là những lát cắt suy tư của tác giả về muôn dạng của tình yêu. Thủy chung có, lắm lạc có, oan trái có và viên mãn cũng có. Đọc qua các sáng tác của nhà văn trẻ Cần Thơ này,

chúng ta dường như cảm thấy, những kết đọng về tình yêu và vô số trải nghiệm do nó mang lại đã được anh thể nghiệm khá hấp dẫn qua các tập truyện *Hoàng hôn màu đỏ*, *Lừng chừng nỗi nhớ* và *Cổ đại*. Chúng tôi có cảm tưởng rằng, dường như ở mỗi tập truyện, anh cố gắng tập trung khai thác một phương diện nào đó của vấn đề. Để rồi khi đọc hết những thiên truyện, người đọc mới có thể nhận thức được toàn bộ những trăn trở, xúc cảm và băn khoăn mà nhà văn đã và đang suy tư.

Trong quá trình thể hiện tình yêu, mặc dù còn khá trẻ tuổi nhưng Hoàng Khánh Duy đã thể hiện được tình cảm của mình một cách khá già dặn. Trong thiên truyện *Linh hồn thạch thảo*, anh đã đưa ra những dự báo có tính tiên thiên qua những câu hát của nhạc sĩ Hoàng Nguyên trong bài *Em chờ anh trở lại*: “Mùa thu chết. Tình yêu đã hết.... Ngày anh ra đi, đường nắng chưa phai màu. Dòng sông chia li, lờ lững chưa hoen sâu. Ngờ đâu chân anh, lạc bước khi qua cầu. Chiều nay băng khuâng, chợt xót thương đời nhau...” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

Độc giả thường bắt gặp trong nhân vật của Hoàng Khánh Duy khá đặc biệt khi đối diện với những vấn đề về duyên ái, tình cảm nam nữ. Đó là những cô gái giàu trải nghiệm, có đời sống nội tâm khá sâu sắc. Anh bắt đầu kể về một cuộc tình đẹp trong hoài niệm mà nhân vật Nàng đã hồi cố về người bạn trai Lâm Hoài của mình bằng một cảm giác đầy chiêm nghiệm và dự báo. Hai con người, hai tính cách dường như đối lập. Hoa thạch thảo tím tượng trưng cho sự thủy chung nhưng cũng mong manh, nhỏ nhắn và sớm tàn lụi trong giông bão của cuộc đời. Một khối mâu thuẫn cứ giằng xé trong tâm khảm của tác giả và nhân vật của mình. Người yêu của Nàng - anh Lâm Hoài luôn có lời định mệnh tiên tri: “Đến mùa thạch thảo cuối cùng, anh sẽ ra đi” (Hoàng Khánh Duy, 2018). Đó là một tính cách trầm mặc, có phần sâu sắc mà Hoàng Khánh Duy muốn phú cho nhân vật của mình. Với anh, đó cũng là một trải nghiệm, trải nghiệm dựa trên những suy tư mang tầm triết học mà trong các tập sách của triết nhân Osho hay Krisnamutri anh vẫn thường tham khảo. Hoàng Khánh Duy đã để cho nhân vật nữ của một tình yêu vẫn lạc quan: “Nàng đặt ngón tay lên khuôn miệng Lâm Hoài ra dấu hiệu im lặng. Nàng bảo: “Thạch thảo nở hoa, đầu đông hoa tàn,

mùa thu năm sau lại tiếp tục phun ra màu tím huyền hoặc như mơ. Có mùa hoa nào là sau cuối?” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

Nhưng rồi, mùa thạch thảo lại đến, hoa nở tràn ngập, nàng lại nhận hung tin Lâm Hoài đã chết. Một cái chết đã được đoán trước bởi cả nàng và Lâm Hoài đều biết, anh bị ung thư. Nhưng trớ trêu thay, Lâm Hoài lại ra đi không phải vì bị căn bệnh quái ác đó mà lại do “một tai nạn giao thông hy hữu nơi ngã ba đường có cơn mưa me réo rất. Tim nàng như vỡ vụn, nàng gào thét, nàng vò nát, ngấu nghiêng cái màu tím biệt li buồn. Bài ca mùa thu chết dần trong kỉ niệm... Nàng yêu Lâm Hoài trong mùa hoa thạch thảo. Cuối thu. Nàng lạc mất Lâm Hoài cũng trong mùa thu tím biếc...” (Hoàng Khánh Duy, 2018). Viết nên thiên truyện này, Hoàng Khánh Duy muốn trao gửi thông điệp gì cho bạn trẻ? Có lẽ, đó là câu chuyện đẹp, một tình yêu đẹp như thơ, như mơ và có cả những tiên nghiệm. Nếu không biết đích thực ngày tháng năm sinh của Hoàng Khánh Duy, người đọc khó có thể hình dung một câu chuyện tình có yếu tố kì ảo và sâu sắc lại được viết nên bởi một tác giả còn quá trẻ, tuổi mới ngoài 20!

Chủ đề tình yêu trong thế giới truyện ngắn của Hoàng Khánh Duy còn được thể qua những câu chuyện tình đầy vị tha trước những lầm lạc (*Chừng nào sông cạn đá mòn?*), câu chuyện tình thủy chung đầy nước mắt (*Chiều cuối năm*)... và đặc biệt là những câu chuyện tình thấm đẫm bi thương khiến cho người đọc không khỏi xót xa, bi lụy (*Hoàng hôn màu đỏ*). Ai đó đã từng khẳng định, miền Tây sông nước là vùng thiên nhiên kiến tạo nên những câu hò da diết, là khởi nguyên của những vở cải lương giá trị, lấy đi không biết bao nhiêu nước mắt của khán giả như *Đời Cô Lựu*, *Nửa đời hương phấn*, *Áo em chưa mặc một lần*... và một lần nữa, những câu chuyện tình da diết, yêu thương và thấm đẫm nước mắt ấy tiếp tục được Hoàng Khánh Duy thể hiện trong sáng tác của mình.

Trong *Chừng nào sông cạn đá mòn?*, tác giả đã dệt nên một thiên huyền thoại về Trung - một chàng trai chung tình và vô cùng nhân hậu. Ngày vợ anh - Uyên quyết định ra đi theo tiếng gọi của tình yêu, tác giả đã cho người đọc chứng kiến được một màn kịch đầy chua xót mà chúng ta vẫn thường bắt gặp đâu đó trong các vở kịch trong chuyên mục *Trong nhà ngoài*

phố của đài truyền hình thành phố Hồ Chí Minh những năm 80, 90 của thế kỉ trước. Nhà văn đã mô tả tình huống ấy một cách ráo hoảnh và câu chuyện kết thúc một cách tự nhiên, nhẹ nhàng, giản đơn. Uyên nói chắc như bập, “có ai tốt bằng mình. Vợ chồng với nhau mấy năm trời không lẽ em nỡ bỏ mình đi nữa? Em chưa rồi” (Hoàng Khánh Duy, 2017). Trên tất cả, tình yêu là sự thấu hiểu, thứ tha. Tác giả kết thúc truyện bằng một giọng điệu nhẹ nhàng, có phần triết lý.

Tình yêu trong quan niệm của Hoàng Khánh Duy rất tinh tế và nhẹ nhàng. Anh đặt tình cảm lên trên lý trí, mệnh lệnh của con tim là quyết định cao nhất, nhân văn nhất. Hình như *Hoàng hôn màu đỏ* là tập truyện ngắn chuyên biệt cho tình yêu. Những thiên truyện hay nhất, cảm động nhất của tập truyện này là những câu chuyện về tình yêu. Anh cũng đặt ra vấn đề tình yêu của tuổi trẻ và những trải nghiệm yêu đương qua hình thức sống thử - một trào lưu hiện đang rất thịnh hành trong giới trẻ. Họ suy nghĩ rất thoáng về mọi phương diện nhưng lại không thể lường trước được mọi nguy hại về tinh thần và vật chất sau những lần dấn thân như thế. Trong truyện *Làm lạc*, qua nhân vật Thuỳ, Hoàng Khánh Duy dường như muốn gióng lên hồi chuông cảnh tỉnh một trào lưu không phù hợp với luân thường, đạo lý và văn hoá Việt Nam.

Câu chuyện bắt đầu từ một hình ảnh đơn sơ nhẹ nhàng của một dây tơ. Nó như gợi nên một ý niệm về sự bế tắc mà nhà văn muốn thể hiện trong tác phẩm của mình. Anh đã viết: “Chiều hiu hiu gió, dây tơ vắng tanh. Bóng tôi chập choạng le cái lưới dài liềm lấp một nửa bức tường rêu phủ... muốn nôn thóc nôn tháo...” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

Quyết định sống thử của Song và Thuỳ là một hành động theo trào lưu (trend) mà cũng là một cuộc đại thử thách bản lĩnh của cả hai. Với Thuỳ, “trong suy nghĩ giản đơn của một cô gái chân quê còn chưa sạch mùi phèn, sống thử chỉ là ở cùng nhà, ăn cùng mâm cơm, ngủ cùng một chiếc giường, sớm đưa nhau đi học, chiều đợi nhau cùng về nhà... chỉ là sống với nhau chứ hoàn toàn không giao hoan thân xác...” (Hoàng Khánh Duy, 2018). Nhưng rồi chuyện gì đến cũng sẽ đến, Thuỳ quá đổi yêu Song, và chấp nhận mọi sự trắc trở. Song đã không đủ

bản lĩnh cũng như sự tử tế của người đàn ông để bảo vệ và che chở cho Thuỳ. “Và rồi, những cuộc nhậu nhẹt, những cơn say khiến anh không còn là Song của Thuỳ ngày trước. Anh hẳn học gương mặt lúc nào cũng cau có, Thuỳ có hỏi thì Song ậm ừ rồi khoác áo ra đi...” (Hoàng Khánh Duy, 2018). Thuỳ bàng hoàng khi biết mình có thai nhưng tất cả là do Thuỳ lựa chọn. Cô chỉ e ngại một điều là một ngày nào đó Song sẽ bỏ cô ra đi. Và ngày ấy cũng đến. “Thuỳ khóc ròng, Thuỳ van xin Song hãy trở về là Song của ngày cũ. Song lặng im”. Thuỳ đã suy nghĩ về má, người đàn bà khổ cực quanh năm nuôi con ăn học và sẵn sàng tha thứ cho mọi sự bốc đồng, cũng như “lầm lạc”, dang rộng vòng tay đón Thuỳ về trong hơi ấm của gia đình. Nhưng “*Làm lạc*” lại dẫn lối đến bi kịch. “Như lúc Thuỳ cầm tờ giấy xét nghiệm trên tay: HIV dương tính, Thuỳ đau nghẹn”. Cô không tìm đến cái chết để kết liễu đoạn đời khổ đau mà chấp nhận bỏ đi giọt máu của Song mà cô đang mang. Vì tình yêu mà lầm lạc, cũng vì tình yêu mà trút bỏ. Ý niệm nhân văn mà Hoàng Khánh Duy đã gửi lại cho chúng ta là những khúc hoan ca trong tình yêu đôi khi cũng phải đánh đổi cả một đời người vầy.

Chủ đề tình yêu là một ám ảnh nghệ thuật và nhân sinh trong các câu chuyện của Hoàng Khánh Duy. Không nhất thiết đi từ những trải nghiệm thực tế, bắt nguồn từ những câu chuyện tình trong các câu chuyện, tác phẩm của các nhà văn tiền bối, các vở tuồng, cải lương Nam bộ và thực tiễn đời sống của vùng sông nước miền Tây, nhà văn trẻ Hoàng Khánh Duy phân tích, mổ xẻ, so sánh và nghiền ngẫm tất cả mọi cạnh khía của nó. Anh đã đưa người đọc dấn đi vào những cảm xúc nhân văn và thấm đượm tình nhân ái, hào sảng của của người miền Tây. Và cuối cùng đi đến kết luận nhân văn rằng: Tình yêu, nhất là tình yêu tuổi trẻ, đôi khi cũng rơi vào lầm lạc. Bởi đó là bước đi thời gian và đến lúc sẽ trưởng thành. Anh suy nghĩ và khẳng định: “Dường như ở mỗi thời điểm người ta đều có riêng cho mình những sự lựa chọn, dẫu cho lựa chọn ấy là nhỏ nhen, ích kỉ, là sai lầm mà có đi suốt cuộc đời cũng chẳng thể quên lãng mờ phai” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

### 2.3. Thân phận con người

Viết về thân phận và nhiệm vụ của văn học,

có nhà văn đã từng khẳng định: “Văn học và cuộc sống là hai vòng tròn đồng tâm mà tâm điểm là con người” (Nguyễn Minh Châu, 1986). Nhận xét trên nhấn mạnh sứ mệnh cao cả của văn chương là phản ánh một cách sinh động và trung thực về con người. Dự cảm sáng suốt của ông đã được minh chứng khi văn học có một sự chuyển mình mạnh mẽ, các nhà văn dành tất cả tâm lực của mình cho một cuộc đổi mới toàn diện văn chương. Đổi mới quan niệm về nhà văn, đổi mới cách viết, đổi mới đề tài... và đặc biệt nhất là đổi mới quan niệm nghệ thuật về con người với nội dung dân chủ và nhân bản sâu sắc.

Khi nói đến chủ đề thân phận con người là nói đến những trần trở, sáng tạo, sự cảm thụ và miêu tả hiện thực của nhà văn về con người thông qua những cách tiếp cận con người có chiều sâu và nó cũng được xem như một tiêu chí để xác định thế giới nghệ thuật của nhà văn. Nếu Nguyễn Huy Thiệp có sự thể hiện thân phận con người trong chiều kích vận động, phức tạp, đầy bất ngờ bí ẩn, khó lòng đoán định, thì Phạm Thị Hoài luôn thể hiện một cách nghiêm khắc bức tranh hiện thực, có kinh nghiệm riêng, cách lý giải riêng về thân phận người. Hiện thực về con người trong tác phẩm của chị không phẳng lý mà nhiều chiều, góc cạnh.

Cũng như các nhà văn khác, trong gia tài sáng tác của mình, Hoàng Khánh Duy cũng trần trở về vấn đề con người. Anh đã cố gắng được quan sát kỹ lưỡng hơn. Kế thừa những lớp nhà văn tiền bối, khi đi sâu vào tìm hiểu, khai thác về thân phận con người, Hoàng Khánh Duy có nhiều truyện ngắn viết về những thân phận chìm nổi nơi sông nước miền Tây. Từ tập truyện đầu tay *Triền sông con nước vơi đầy* (2017) đến tập *Đời sông như đời người trên sông* (2020) là một hành trình trần trở về thân phận người. Anh đã tìm hiểu và khắc hoạ biết bao phận người gắn liền với những toan tính nhỏ nhặt, những mâu thuẫn đặc trưng hay những tình cảm phóng khoáng sâu sắc của người nông dân miệt vườn, những thân phận lay lắt trôi theo dòng chảy của con sông Hậu mệnh mang hay những cánh đồng nước lũ, những triền sông lênh láng như phận người mỏng manh ở *Lạc nhau giữa dòng*, *Những mùa trăng bên sông*, *Sông đời lặng lẽ*, *Ngon khói*

*sông quê* (*Triền sông con nước vơi đầy*), *Chuyến đò sông Trẹm*, *Dòng sông Bao Dung*, *Người đàn bà trên cánh đồng Mộc Hoá* (*Đời sông như đời người trên sông*)... Thân phận con người luôn gắn liền với những con sông, nó mang theo tâm sự, cuộc đời. Dòng sông chính là thời gian của phận người, chính nó bao dung, chất chứa tất cả những vui buồn của phận người trong dòng đời và cũng chính nó sẽ cướp lấy sinh mệnh của con người và đưa họ về nơi xa lắc. Trong *Lạc nhau giữa dòng*, anh tâm sự: “Dòng sông của những năm tháng cu rưng và chờ che phận người... Uy lực của sông nước muôn đời là vô biên và huyền bí” (Hoàng Khánh Duy, 2017).

Đọc qua những thiên truyện của Hoàng Khánh Duy, người đọc có thể cảm nhận rằng anh có một quan niệm rất rõ ràng về thân phận con người trong ý thức thẩm mỹ của mình. Thân phận con người trong ý thức của nhà văn luôn gắn liền với những khúc sông, triền sông, đời sông. Đó là những ẩn dụ về thân phận. Có lẽ nhà văn cũng đã có dụng ý nghệ thuật khi đặt tên cho đứa con đầu lòng của mình là *Triền sông con nước vơi đầy*, ấn hành năm 2017 khi anh vừa tròn 20 tuổi. Đây là một tập truyện có lẽ còn nhiều vấn đề phải bàn về kỹ thuật sáng tác nhưng nó đã lấy đi biết bao nước mắt của độc giả. Bởi lẽ, những câu chuyện được tác giả trình bày, “kể” lại trong tập truyện rất sâu sắc, nhân văn và xúc động. Những nhân vật như Hân trong truyện ngắn *Lạc nhau giữa dòng*, Nhụ trong *Bên nhớ*, Mân trong *Những mùa trăng bên sông*... tất cả họ chính là những mảnh ghép nhỏ trong một bức tranh lớn về cuộc đời, thân phận con người mà Hoàng Khánh Duy muốn phác hoạ. Quan niệm nghệ thuật của Hoàng Khánh Duy tuy không mới mẻ nhưng là phần cơ bản, gốc rễ tạo nên nhân cách văn chương chân chính của anh. Trong hành trình sáng tạo của mình, anh luôn chú ý đến thân phận của con người bởi vì mỗi người đều có một số phận. Trong tác phẩm văn học, mỗi nhân vật lại có một số phận riêng, khi số phận long đong bất hạnh thì nó trở thành nỗi đau thân phận. Hoàng Khánh Duy đã chạm được đến nỗi đau của mỗi phận người, đặc biệt là những con người bất hạnh. Chúng ta có thể cảm thông và đồng cảm với Hân - một người con gái vì tình yêu mà bước qua lời nguyện, bước

qua những tập quán của cộng đồng để đến với người mình yêu. “Ngày vui ngắn chẳng tày gang”, những giây phút ái ân mặn nồng chưa thật êm ái thì ông xanh lại bắt đôi trẻ phải chia lìa sau một cơn giông bão.

Có lẽ con nước trôi, con nước chảy của vùng miệt vườn, của văn hoá sông nước miền Tây Nam bộ đã ảnh hưởng, ánh xạ vào trong tâm khảm của Hoàng Khánh Duy. Thân phận và duyên phận của con người trong thế giới nghệ thuật của anh đều gắn bó với dòng sông. Dòng sông tồn tại như một ám ảnh nghệ thuật trong anh. Anh suy tư, “dòng sông và cuộc đời có bao giờ xuôi chiều cùng nhau?” (Hoàng Khánh Duy, 2017). Trước bao nghịch cảnh của cuộc đời, dòng sông, con nước vẫn là phương tiện nhẹ nhàng, êm ái nhất để đưa chúng ta trở lại với xóm làng, chốn chôn nhau cắt rốn. Nhà văn của chúng ta luôn tâm niệm: “Con đò nào đã từng buông bỏ bến quê để rồi lênh đênh như những chuyến đời xuôi ngược” (Hoàng Khánh Duy, 2017). Trong *Cánh đồng xanh mây trời*, sau bao biến cố đã xảy ra: nhà cháy, chồng mất, tài sản tiêu tan..., Lam như rơi tự do trong một khoảng không mà không có lấy một sợi dây nhỏ níu kéo: “Bên kia sông, ngôi nhà tháng năm êm đêm nghe mưa, nghe nắng, ... Bây giờ vĩnh viễn nằm sâu trong lớp tro căm lạnh” (Hoàng Khánh Duy, 2020).

Hoàng Khánh Duy trần trụi với những thân phận con người trong một môi trường sống khá khắc nghiệt. Đó là những tang thương đau bẽ của tình đời, đó là sự ấm lạnh của tình người. Và trong truyện ngắn *Biết xứ*, anh vẫn nhất nhất khẳng định rằng: “Điều còn lại trên đời cuối cùng vẫn là tình người, là trái tim năng tình nghĩa vẫn lai láng như nước ngọt phù sa...” (Hoàng Khánh Duy, 2020). Hình ảnh con nước, dòng nước trong ý thức thẩm mỹ của nhà văn trẻ xứ Cần Thơ này đồng thời là những cô mẫu, là biểu tượng để anh nâng đỡ, giải phóng những ẩn ức trong quá trình miêu tả, thể hiện nên những thân phận người rất đời nhân văn và sâu sắc.

Khi viết về nỗi đau và những biến cố cuộc đời người, Hoàng Khánh Duy luôn tìm cách đưa bạn đọc đến thật gần với đời sống và số phận con người. Nếu như có thể “ném trái” được, thì các truyện ngắn của Hoàng Khánh Duy đều có vị ngọt và cay. Đó là vị ngọt của phong cảnh hương quê, của trăng nước, tình người; vị cay xót của những, hay nói đúng ra là của mọi số phận con người. Có thể nói, cùng

với dòng sông, con nước triều lên xuống là đường lữ, con thuyền là phương tiện chuyên chở người trôi giạt bất cứ nơi đâu trong cuộc đời đầy biến động, là dòng lực, sức đẩy để con người mạnh dạn vượt ra biển lớn để đời đời và vượt qua số phận cá nhân. Trong thiên truyện *Biển có nỗi lòng*, người đọc có cảm giác như La (nhân vật nam) đã cố bút phá, chới vờ đi những ân huê mà dòng sông quê hương và con thuyền bé nhỏ đã mang lại cho gia đình để đến với những toan tính khác. Theo dõi cuộc thoại của hai vợ chồng La -Huê và hành trình tư vấn của họ, chúng ta sẽ cảm nhận họ chưa xót đường bao đời với cái nghề mà ông cha họ đã truyền đời, cái nghề mà đã giúp họ nên người, nên vợ nên chồng trong những ngày khó nhọc. Nhưng đến lúc phải tính đến chuyện chia tay để nghĩ về một hướng đi mới: “Cả năm trời được mấy chuyến ra khơi?... Biển đêm im như ru, mà lòng Huê thì dậy sóng” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

Số phận của những con người quanh năm bám biển, biển nuôi lớn họ bằng “vị mặn mòi”, “vị tanh tạnh”. Biển tiếp sức cho họ đủ dũng cảm để bất chấp đến với nhau bằng tình yêu chân thành. Ngày Huê quyết định cưới La làm chồng, cô đã vấp phải sự phản đối của cha mẹ. Nhưng tình yêu và trân trọng đối với biển, nghề biển và hành trình của biển đã giúp cô vượt qua tất cả. Giờ đây, khi cuộc sống đã không còn đủ ấm no, cô vô cùng trần trụi thất vọng khi nghe La nói sẽ bán thuyền, rời xa biển. La đòi bán thuyền, lòng Huê đau ran nứt. Nhà văn dường như đã giúp cho nhân vật của mình vượt lên trên nghịch cảnh này một cách khéo léo bằng những dòng suy tư rất “đời” và rất “người”, anh viết: “Thuyền nào biết đau? ... “Đời đón đau thì lấy gì mà sống?” (Hoàng Khánh Duy, 2018).

Oua những thiên truyện của anh, dường như chúng ta có một cảm nhận rằng, hầu hết tất cả những nhân vật của Hoàng Khánh Duy vượt qua nghịch cảnh của bản thân đều xuất phát từ niềm tin. Khắc phục những khổ đau của thân phận người bằng niềm tin của chính mình vào cuộc đời và con người. Nhà văn luôn nhìn về thân phận con người ở góc nhìn đa diện, thấy trong họ có con người xã hội, con người nghĩa tình, con người của những đức vọng và họ còn là con người của toan tính trước tiên tài, danh vọng, thiệt hơn. Anh ngỡ ngàng đau xót trước nghịch cảnh của Thuý trong *Lâm Lạc* khi cô bị quay lưng, bị phản bội bởi Song - người tình, người bạn, người đàn ông mà cô hết lòng yêu thương trong những ngày tháng khôn khó. Thấy sự xói mòn, tha hoá đạo đức của Uyên trong *Chùng nào sông cạn đá mòn*, sự vô cảm của người vợ đối với tâm chân tình của chồng để đi theo tiếng gọi của nhục dục và tiền tài. Đặc biệt

hơn ở *Hoàng hôn màu đỏ*. *Chiều cuối năm*. Hoàng Khánh Duy đã nhìn nhân thân phân con người ở một góc nhìn khác: tình yêu. Con người được miêu tả ở những tâm trạng yêu, cảm xúc yêu và những hành trình yêu khác nhau. Những cung bậc tình cảm được nhà văn miêu tả chân thực, tinh tế, sục sôi nhưng cũng rất đời thường, dung dị, hồn nhiên, mộc mạc, chân chất và nghĩa tình.

Với những tác phẩm đã trình làng của Hoàng Khánh Duy, chúng ta có thể nhận thấy anh lao động nghệ thuật một cách nghiêm túc, miệt mài và luôn muốn khám phá cuộc đời này ở những chiều sâu, mặt trái, tham vọng len lỏi vào tận tầng vĩa góc ngách tâm hồn người. Ở chủ đề này, Hoàng Khánh Duy đã minh chứng cho độc giả thấy được rằng, anh vẫn khát khao cống hiến, anh vẫn mong ước được thể hiện những suy nghĩ của mình về thân phận con người trên hành trình sáng tác và trải nghiệm nghệ thuật của bản thân. Sự khát khao và cống hiến ấy luôn được thể hiện qua những xúc cảm vô cùng nhân hậu, yêu thương, ngọt ngào, ấm áp.

Truyện ngắn Hoàng Khánh Duy hàm chứa một nghịch lý: đề tài sáng tác của anh không mới thể nhưng những câu chuyện đơn sơ mà hấp dẫn ấy vẫn lôi cuốn được người đọc bởi cái nhìn nhân hậu, bởi nghĩa tình của một người viết trẻ vừa ngây thơ lại vừa chín chắn, hiền lành đầy nhưng không kém phần gai góc, bản lĩnh. Chính vì thế khi thu thập tài liệu về Hoàng Khánh Duy chúng tôi hầu như không thu nhận được những ý kiến không đồng tình hay phủ nhận những đóng góp nhất định của anh cho dòng chảy truyện ngắn đồng bằng sông Cửu Long trong hai thập niên đầu của thế kỉ XXI.

### 3. Kết luận

Quá trình khảo cứu cho thấy, không phải đến thế hệ của Hoàng Khánh Duy, thậm chí ngay cả

sau này, hệ thống chủ đề mà anh đề cập tới và di dưỡng trong dòng chảy chữ nghĩa của mình, không có gì mới, vẫn là tình yêu quê hương, tình yêu tuổi trẻ và thân phận đời người. Tuy nhiên, điều đáng trân quý và ngợi ca ở nhà văn trẻ Hoàng Khánh Duy, đó là, vẫn qua những chủ đề xưa cũ ấy, anh đã thể hiện được cái nhìn tươi mới đầy khát vọng khám phá và khao khát bộc lộ hơi hướng của thời đại mình, thế hệ mình. Điều đó được lộ phát qua lăng kính đầy nhân bản, nhân văn với những thông điệp mới mẻ mà chính anh đã gửi gắm qua những đứa con tinh thần của. Do đó, độc giả vẫn nồng nhiệt đón nhận và chân thành cổ vũ cho anh trên hành trình sáng tạo cái đẹp đầy nhọc nhằn và gian khó này.

### Tài liệu tham khảo

1. Lại Nguyên Ân (2016), *150 Thuật ngữ văn học*, Nxb. Văn học.
2. Nguyễn Minh Châu (1986), *Báo Văn nghệ*.
3. Hoàng Khánh Duy (2017), *Triển sông con nước voi đầy*, Nxb. Văn hoá – Văn nghệ, Tp. Hồ Chí Minh.
4. Hoàng Khánh Duy (2018), *Hoàng hôn màu đỏ*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
5. Hoàng Khánh Duy (2018), *Cỏ dại*, Nxb. Tổng hợp Tp. Hồ Chí Minh.
6. Hoàng Khánh Duy (2019), *Biết khi nào mới gặp lại nhau*, Nxb. Lao động, Hà Nội.
7. Hoàng Khánh Duy (2020), *Đời sông như đời người trên sông*, Nxb. Dân Trí, Hà Nội.
8. Hoàng Khánh Duy (2023), *Sớm phố chiều quê*, Nxb. Dân Trí, Hà Nội.
9. Phương Lựu (Chủ biên) (2020), *Lý luận văn học - tập một*, Nxb. Đại học Sư phạm, Hà Nội.

## SOME TOPIC IN HOANG KHANH DUY SHORT STORIES

**Ninh Van Dau**

Dinh Tien Hoang High School, Krong Pa, Gia Lai

**Abstract:** Looking through Hoang Khanh Duy's short stories, we can see that the writer has always been concerned with the human fate, the change of life, and above all, is deep love for his hometown. From the actual composition of Hoang Khanh Duy, We found three main themes in his short story system that is love for homeland, love for youth and the human fate.

**Keywords:** Hoang Khanh Duy, short stories, love for homeland, love for youth, the human fate.